ਪਾਠ-8

ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ (ਲੇਖਕ-ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਤਾਸ਼ਾ ਕੋਹਲੀ)

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੳ. ਕੁੜੀਆਂ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਉਂ ਹੱਸੀਆਂ ਸਨ?
ਉੱਤਰ : ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖੋਤੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਖੋਤੇ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਤੁਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੀਆਂ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅ. ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ?
ਉੱਤਰ : ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖੋਤੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੲ. ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੁਲ਼ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ?
ਉੱਤਰ : ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖੋਤਾ ਚੁੱਕੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੁਲ ਉੱਤੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਦੇਖ ਲੋਕ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੌਲ਼ੇ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਖੋਤੇ ਨੇ ਹਿੱਲ-ਜੁਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਡਾਂਗ ਖਿਸਕ ਗਈ ਤੇ ਖੋਤਾ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਡਿਗ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ. ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ?
ਉੱਤਰ : ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹ. ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ਼ਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ਼ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ :

1. **ਸਵਾਰੀ (ਕਿਸੇ ਵਾਹਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ)-** ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਗਧੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ।
2. **ਤਰਸ (ਰਹਿਮ)-** ਸਾਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. **ਆਜੜੀ (ਭੇਡਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਲ਼ਾ)-** ਆਜੜੀ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਭੇਡਾਂ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
4. **ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ (ਸ਼ਰਮਸਾਰ)-** ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਫੜੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।
5. **ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ (ਤਕੜੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲ਼ਾ)-** ਪਹਿਲਵਾਨ ਹੱਟੇ-ਕੱਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ :

ਮਲੂਕ	:	ਨਾਜ਼ਕ, ਕੋਮਲ
ਦ੍ਰਿਸ਼	:	ਨਜ਼ਾਰਾ
ਤਰਕੀਬ	:	ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ
ਪਰੇਸ਼ਾਨ	:	ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ	:	ਮਨੁੱਖਤਾ, ਮਾਨਵਤਾ
ਬਹਿਕਾਵਾ	:	ਝਾਂਸੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ :

(ੳ) "ਦੇਖੋ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਅਕਲ ਨੂੰ- ਮਲੂਕ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਨਵਾਬ ਬਣਿਆ ਖੋਤੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।"
ਉੱਤਰ : ਦੋ ਆਜੜੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੁੱਢੇ ਬਾਰੇ ਕਹੇ।

(ਅ) "ਦੇਖੋ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ। ਆਪ ਖੋਤੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਢਾ ਪਿਓ ਲੱਤਾਂ ਘਸੀਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦਾ ਰਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ।"
ਉੱਤਰ : ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ।

5. ਵਿਆਕਰਨ :

ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ : ਮੈਂ, ਤੂੰ, ਅਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ, ਉਹ, ਕਈ, ਅਹੁ, ਕੌਣ।

ਪੜਨਾਂਵ ਦੀਆਂ 6 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ :

1. ਪੁਰਖ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
2. ਨਿੱਜ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
3. ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
4. ਅਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
5. ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
6. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਕੀਰੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜਨਾਂਵ ਹਨ।

- **ਉਸ** ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।
- ਕੁੜੀਆਂ **ਉਹਨਾਂ** ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈਆਂ।
- **ਤੂੰ** ਵੀ **ਮੇਰੇ** ਨਾਲ਼ ਖੋਤੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਜਾ।
- **ਉਹ** ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖੋਤੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ-ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ।
- **ਦੋਹਾਂ** ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ-ਦੇਖਦਿਆਂ ਖੋਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ ਵਹਿਣ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ।
- **ਉਹ ਕਿਸੇ** ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।